

factsheet

De veenweide- sloot(kant) door insectenogen

Lantaarntjes vinden elkaar op luwe plekjes tussen de oevervegetatie om te paren.
Foto: Annick van der Laan

Veenweidesloten zijn een belangrijk onderdeel van de blauwe dooradering. De overgang van perceel naar water zorgt voor een grote variatie aan omstandigheden. Veenweidesloten en oevers bieden daarmee een habitat aan een verscheidenheid aan plant- en diersoorten. Daarmee kunnen ze, mits goed beheerd, een belangrijke bijdrage leveren aan de biodiversiteit in het veenweidegebied.

Hoe gebruiken insecten een veenweidesloot(kant)? De 5 V's

1 Voedsel:

- Bestuivers (bijen, zweefvliegen en dag- en nachtvlinders) vinden stuifmeel en nectar in bloeiende oevervegetatie.
- Rupsen zijn afhankelijk van specifieke planten als voedselbron, ook wel waardplanten genoemd.
- Libellen gebruiken de sloot en oever als jachtgebied en vangen er andere insecten. Imago's (volwassen libellen) doen dat boven water, larven doen dit onder water.

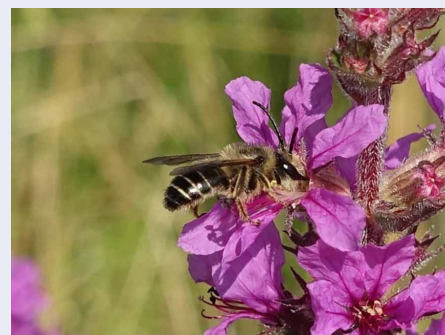
2 Voortplanting:

- Vlinders: zetten eitjes af op specifieke waardplanten waarbij veel soorten afhankelijk zijn van diverse soorten oevervegetatie. Bij verschillende nachtvlinders komt de waardplant zelfs terug in de naam, zoals de moeraswalstrospanner, en rietluipaard. Veel van deze soorten overwinteren als rups in de vegetatie. Daarnaast dient hogere vegetatie langs de oever als ontmoetingsplek voor dagvlinders als de argusvlinder.
- Libellen leggen eitjes in het water, in waterplanten of kruipen omlaag langs oevervegetatie en zetten hun eitjes af in de stengels van bijvoorbeeld riet en lisdodde. Libellenlarven leven, afhankelijk van de soort en omstandigheden 1 tot 3 jaar onder water.

3 Veiligheid: oevervegetatie biedt luwte, warmte en schuilmogelijkheden voor veel soorten insecten. Veel libellenlarven leven onder water tussen de vegetatie waar ze minder kans hebben op predatie door bijvoorbeeld vissen.

4 Verbinding: veel soorten bestuivers kunnen maar enkele honderden meters vliegen voordat ze opnieuw nectaraanbod nodig hebben. Een bloemrijke oever kan daarom functioneren als een kleurrijk lint door het landschap, waarlangs insecten zich kunnen verplaatsen en nieuwe leefgebieden kunnen bereiken.

5 Variatie: hoe meer variatie, hoe meer soorten er een plek kunnen vinden.

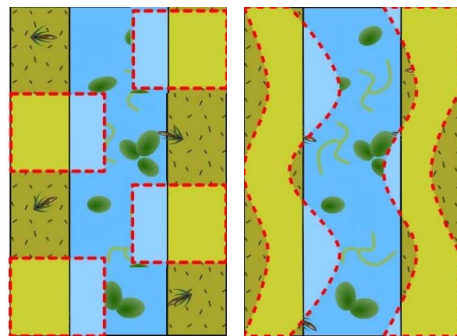
De kattenstaartdikpoot verzamelt uitsluitend nectar en stuifmeel van de grote kattenstaart (*Lythrum salicaria*). Daarom is het belangrijk om deze plant tijdens de bloei niet weg te maaien: juist dan vormt ze een onmisbare voedselbron voor deze bij en veel andere bestuivers.
Foto: Hendrik Mertens

De vroege glazenmaker vliegt boven sloten met een mooi ontwikkelde vegetatie en gaat regelmatig even aan een rietstengel of andere hogere vegetatie hangen. De larve leeft 1 à 2 jaar onder water tussen de stengels van oevervegetatie zoals riet en lisdodde.
Foto: Annika Vermaat

Gefaseerd beheer

Beheer is noodzakelijk om verlanding en dichtgroeien van sloten te voorkomen en zo ook de bijbehorende biodiversiteit te behouden. Grootschalig beheer resulteert echter ook in veel verstoring. Om aan de hierboven genoemde 5 V's te kunnen voldoen is gefaseerd beheer daarom essentieel. Het toepassen van gefaseerd beheer biedt betere overlevingskansen voor allerlei soorten flora en fauna. Door niet alles tegelijk te maaien of schonen, blijft er altijd voldoende voedsel, schuilgelegenheid en voortplantings-habitat beschikbaar en krijgen insecten de kans hun levenscyclus te voltooien.

Gefaseerd maaien kan op verschillende manieren toegepast worden. Zo kan er in kleine blokken gemaaid worden of kan er met slingerbewegingen gemaaid worden. Afbeelding: Michiel Verhofstad

De volgende handvatten helpen gefaseerd beheer zo optimaal mogelijk toe te passen:

- > **Maaifrequentie:** voor veenweideslootkanten is maximaal 1 maaibeurt per jaar vaak voldoende om te voorkomen dat de oevervegetatie verruigt.
- > **Maaimoment:** september/oktober is over het algemeen het beste moment om de oever gefaseerd te maaien. Veel planten zijn dan al uitgebloeid en veel insecten gaan in rust.
- > **Gefaseerd:** wanneer de oever gemaaid wordt laat dan 15-50% van de oevervegetatie staan. Sla vooral bloemrijke delen over en maai elk jaar een ander deel. Hoe kleiner de schaal waarop gefaseerd beheerd wordt, hoe groter de meerwaarde voor de biodiversiteit. Laat bij voorkeur 100 meter tussen overstaande stukken.
- > **Voer het maaisel af.** Het laten liggen van maaisel kan leiden tot verdwijnen van veel soorten oevervegetatie door verstikking en vermessing.
- > **Slootschonen:** ook slootschonen dient gefaseerd te gebeuren waarbij altijd 25-70% van de vegetatie blijft staan. Hierbij geldt: werk langzaam (maximaal 3km/uur), maai ~10 cm boven de bodem en maai bij voorkeur met een maaikorf.
- > **Baggeren:** indien er gebaggerd moet worden gebruik dan wanneer mogelijk een baggerpomp omdat deze de slootvegetatie zo min mogelijk beschadigt en deponeert de bagger minimaal 2 meter van de oever af op het perceel.
- > **Invasieve kreeften:** invasieve kreeften zijn een groot probleem in met name het westelijk veenweidegebied. Flauwe, natuurvriendelijke oevers en gefaseerd slootbeheer, waarbij extra veel watervegetatie blijft staan, kunnen de impact van invasieve rivierkreeften beperken en ruimte bieden aan natuurlijke vijanden.

Verschillende veenweideslootkanten in beeld

Er zijn grote verschillen tussen veenweidesloten en hun oevers. Over het algemeen biedt een brede oever met een geleidelijke overgang van land naar water het meeste geschikte leefgebied. Ook watervegetatie is belangrijk: deze draagt bij aan een goede waterkwaliteit, produceert zuurstof en biedt leefgebied en schuilmogelijkheden voor onder andere libellen.

Smalle, recent gemaaide, oever. Algenflabben lijken sneller te ontstaan in sloten zonder hoge oevervegetatie (Bron: Van Rotterdam et al., 2026, Tussen-rapportage Veenweidesloot van de toekomst). Een overmaat aan algenflab is ongunstig voor waterplanten en libellen. Foto: Kars Veling.

Vrij abrupte overgang van perceel naar water met weinig variatie in oevervegetatie en vrijwel geen waterplanten. Hierdoor is het leefgebied voor bestuivers en libellen beperkt. Foto: Annick van der Laan

Brede oever met gevarieerde, bloeiende vegetatie biedt volop nectar en leefgebied voor een grote verscheidenheid aan insecten. Foto: Kars Veling.

Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer

Er zijn verschillende maatregelen welke aansluiten bij een ecologisch beheerde veenweidesloot(kant). De meest recente omschrijving van deze maatregelen vind je in het pakketboekje van BoerenNatuur.

- > **Natuurvriendelijke oever (NVO).** Een NVO is breder met een flauwe oever. Er blijft jaarlijks ongeveer 1/3e staan in blokken of sinusbeheer en daarmee wordt een NVO dus ook gefaseerd beheerd waarbij er meer variatie in vegetatie ontstaat.
- > **Duurzaam slootbeheer:** Hierbij blijft ieder jaar een deel van de slootvegetatie staan en baggerspuiten mag alleen met de baggerpomp. Bij het slootschonen wordt gebruik gemaakt van een maaikorf of een eco-reiniger, ook met het oog op zo min mogelijk schade aan de wortels van waterplanten. Bij sloten met krabbenscheer mag maar een klein deel geschoond worden. Dit zodat de krabbenscheer oud genoeg kan worden en de larven van de zeldzame groene glazenmaker, welke 2 jaar leven in de krabbenscheer, een kans krijgen om zich te ontwikkelen tot libel.